

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آینه معرفت

(نشریه علمی فلسفه و کلام اسلامی)

سال بیستم، شماره ۶۵ / زمستان ۱۳۹۹

صاحب امتیاز:

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده الهیات و ادیان

مدیر مسئول:

دکتر حسن سعیدی

سر دبیر:

دکتر محمدعلی شیخ

مدیر داخلی:

دکتر زکریا بهارنژاد

اعضای هیئت تحریریه به ترتیب الفبا:

دکتر محمد ابراهیمی ورکیانی (دانشیار دانشگاه شهید بهشتی)، دکتر سیدعلی اکبر افجه‌ای (استاد دانشگاه علامه طباطبائی)، دکتر رضا اکبریان (استاد دانشگاه تربیت مدرس)، دکتر محسن جوادی (استاد دانشگاه قم)، آیت الله دکتر سیدحسن سعادت مصطفوی (دانشیار دانشگاه امام صادق)، دکتر حسن سعیدی (دانشیار دانشگاه شهید بهشتی)، دکتر محمدعلی شیخ (استاد دانشگاه شهید بهشتی)، دکتر منوچهر صانعی (استاد دانشگاه شهید بهشتی) دکتر قربان علمی (دانشیار دانشگاه تهران)

همکاران علمی این شماره به ترتیب الفبا:

دکتر رضا اکبری، دکتر حسین اترک، دکتر محمدرسلول ایمانی، دکتر صالح حسن زاده، دکتر مریم خوشدل روحانی، دکتر اسماعیل دارابکلایی، دکتر رحیم دهقان، دکتر مریم سالم، دکتر سیدمحمد اسماعیل سیدهاشمی، دکتر سحر کاوندی، دکتر حسین مقیسه، دکتر ابراهیم نوئی، دکتر فاطمه وجدانی

مترجم چکیده‌ها:

دکتر محمد رضا عنانی سراب

ویراستار:

فروغ کاظمی

صفحه آرا:

مریم میرزایی

کارشناس:

حسین مقیسه (صادقی)

نشانی: تهران، اوین، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده الهیات و ادیان، دفتر نشریه کد پستی: ۱۹۸۳۹۶۹۴۱۱

www.scj.sbu.ac.ir
E-Mail: ayenehmarefat@sbu.ac.ir

تلفکس: ۲۲۴۳۱۷۸۵ تلفن: ۲۹۹۰۵۶۹۴
چاپ و صحافی: چاپخانه دانشگاه شهید بهشتی

در تاریخ ۹۱/۱۰/۲۵ طی نامه ۲۰۵۱۳۹/۳/۱۸ رتبه علمی پژوهشی نشریه آئینه معرفت توسط کمیسیون نشریات وزارت علوم و تحقیقات و فناوری تمدید اعتبار شده است.

دسترسی به مقالات این نشریه آزاد است.

نشریه علمی آئینه معرفت در سایت زیر به طور تمام متن قابل بازیابی است:

www.ISC.gov.ir
www.SCJ.sbu.ac.ir
www.Magiran.com

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام
پایگاه نشر دانش (پند)
بانک اطلاعات نشریات کشور (مگیران)

شروع انتشار: زمستان ۱۳۸۲

سال نشر: ۱۳۹۹

قیمت تک شماره: ۲۵۰۰۰ تومان

توجه: مسئولیت مطالب و نظریات مطرح شده در مقاله‌های این نشریه علمی بر عهده نویسندگان آن است و چاپ آنها به معنای تأیید آنها نیست.

۱. راهنمای نگارش مقالات

- مشخصات نویسنده: نام و نام خانوادگی، مرتبه علمی و سازمان متبوع صاحب اثر (مؤلف / مترجم)، نشانی دقیق پستی و الکترونیکی و تلفن تماس در پایان مقاله آورده شود.
- تصمیم گیری در مورد چاپ مقاله ها توسط هیئت تحریریه و دو داور متخصص در بازه زمانی ۵ ماه صورت می پذیرد.
- مقاله در نشریه دیگر چاپ نشده یا همزمان برای سایر مجلات ارسال نشده باشد.
- در مقاله هایی که بیش از یک مؤلف دارد باید نویسنده مسئول مشخص شود و مقاله های دانشجویان در مقطع تحصیلات تکمیلی با معرفی استاد راهنما برای داوری ارسال خواهد شد.
- مسئولیت مطالب مندرج در مقاله ها بر عهده نویسنده (یا نویسندگان) است.

۲. ساختار مقاله و روش نوشتن آن

- عنوان مقاله ناظر بر موضوع تحقیق، کوتاه و رسا باشد.
- چکیده؛ حدود ۲۰۰-۱۵۰ کلمه به زبان فارسی و انگلیسی نوشته شود و دربردارنده شرح کوتاه و جامع محتوای نوشتار باشد، شامل: بیان مسئله؛ هدف؛ ماهیت پژوهش و نتیجه باشد.
- مقاله های ارسالی مرتبط با زمینه های تخصصی فلسفه و کلام اسلامی به زبان فارسی، پذیرفته می شود.
- مقاله ها در کادر مشخص شده مجله (راست، چپ و پایین ۴/۵ سانتیمتر و بالا ۶ سانتیمتر) و قلم زر ۱۳، حداکثر ۲۵ صفحه - تنظیم شود.
- دریافت مقاله فقط از طریق سامانه پند، سامانه مدیریت نشر به آدرس www.jipt.sbu.ac.ir امکان پذیر است.

۳. فهرست منابع و مآخذ

کتاب: نام خانوادگی، نام (نویسنده)، عنوان کتاب، شماره جلد، نام مترجم یا مصحح و غیره، محل نشر، نام ناشر، سال نشر.

مقاله:

الف) چاپ شده در مجموعه یا دایرةالمعارف :

نام خانوادگی، نام (نویسنده)، «عنوان مقاله»، نام مترجم، عنوان مجموعه یا دایرةالمعارف، اهتمام کننده، محل نشر، نام ناشر، سال نشر، صفحه ها.

ب) چاپ شده در مجلات:

نام خانوادگی، نام (نویسنده)، «عنوان مقاله»، نام مترجم، نام مجله، دوره یا جلد، شماره (فصل / ماه و سال)، صفحه‌ها.

ج) چاپ شده در روزنامه:

نام خانوادگی، نام (نویسنده)، «عنوان مقاله»، نام مترجم، نام روزنامه، شماره (روز و ماه و سال)، صفحه.

پایان نامه و منابع الکترونیکی: نام خانوادگی، نام، نام مقاله، آدرس اینترنتی، تاریخ

از نویسندگان محترم تقاضا می‌شود از ارسال مقالاتی که مطابق شیوه‌نامه نیست، خودداری فرمایند؛ صرفاً مقالاتی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند که مطابق شیوه‌نامه نگاشته شده باشند.

فهرست مطالب

۷	بررسی انتقادی دیدگاه نائینی پیرامون ضرورت علی در پرتو حکمت متعالیه، مجید احسن	
۹	نحوه فاعلیت خداوند در عالم از نظر ابن سینا	
	آذر سپهوند - محمد حسین ایران دوست - اسماعیل علیخانی	
۱۱	تحلیل و نقد دیدگاه جسی پرینز در رد فطری بودن اخلاقیات، بهروز محمدی منفرد	
۱۲	مقایسه اصول اخلاقی مطرح در قرآن و عهدین، حیدر اسماعیلی - علی فتح الهی - الهیار رحمتی	
۱۴	کارکرد تجربه دینی در معنادهی به زندگی از دیدگاه ویلیام جیمز	
	امیر عباس علیزمانی - میترا عباس زادگان - جلال پیکانی	
۱۵	اهمیت تاریخی و فلسفی دانشنامه علایی و بی جایگاهی آن در ابن سینا پژوهی معاصر با نگاهی	
	به واپسین چاپ آن، حنیف امین بیذختی	
۱۷	بازخوانی پایه گزاره های عقل عملی در اندیشه شهید صدر	
	محمد علی اسماعیلی - مهری چنگی آشتیانی	
18	<i>A Critical study of Naeini's View on Causal Necessity in the Light of Transcendent Wisdom, Majid Ahsan</i>	
20	<i>Divine Agency in the World from Ibn Sina's Perspective</i> Azar Sepahvand- Mohammad Hossein Irandoost- Ismail Alikhani	
22	<i>Analyzing and Criticizing Jesse Prinz's Point of View on Instinctive Nature of Morality, Behrouz Muhammadi Munfared</i>	
23	<i>A Comparative Study of Moral Principles in the Qur'an and the Testaments</i> Heydar Esmaeili- Ali Fatholahi- Allahyar Rahmati	
25	<i>The Function of Religious Experience in Giving Meaning to Life from William James' Point of View, Amirabbas Alizamani- Mitra Abbaszadegan- Jalal Paykani</i>	
26	<i>The Historical and Philosophical Significance of Avicenna's Dānešnāmeḥ-ye 'Alāyī and its position in the Contemporary Avicenna Scholarship, Hanif Amin Beidokhti</i>	
28	<i>A New Reading of the Basis of Practical Intellect Propositions in Shahid Sadr's Thought Tradition, Mohammad Ali Ismaili - Mehri Changi Ashtiani</i>	

بررسی انتقادی دیدگاه نائینی پیرامون ضرورت علی در پرتو حکمت متعالیه

مجید احسن*

چکیده

مسئله علیت و فروع آن همچون ضرورت علی از جمله مسائلی است که از دیرباز مورد توجه متفکران بوده و به رغم چنین قدمتی اکنون نیز مورد ملاحظه و رقم زنده مناقشات زیادی است. طیف گسترده‌ای از آراء (از اثبات مطلق تا سلب مطلق) که در باب ضرورت علی ارائه شده نشان از صعوبت و اهمیت بحث داشته و می‌طلبد مورد بررسی و تأمل دقیق قرار گیرند. در فلسفه اسلامی و از جمله حکمت متعالیه، ضرورت علی به عنوان یکی از بنیادهای عام فلسفی پذیرفته شده به طوری که با تحلیل‌های مختلف، پذیرش یا رد آن به منزله قبول یا رد خود اصل علیت تلقی گشته است. در مقابل، برخی از اصولیین همچون میرزای نائینی و تابعانش با تبیین‌های متفاوت، لازمه پذیرش اراده و اختیار انسان را نفی ضرورت علی در فواعل مختار دیده و ضمن وجدانی و نه عقلی دانستن قاعده "الشیء ما لم یجب لم یوجد" تخصیص یا تخصّص آن را جایز شمرده‌اند و بر همین اساس، این قاعده را به علت‌های تامه موجب و طبیعی فرو کاسته‌اند. از جمله دستاوردهای مقاله حاضر که در پی بررسی تطبیقی این دو موضع مخالف می‌باشد عبارت‌اند از: تبیین عدم تطفن میرزای نائینی و تابعانش به مبانی حکمت متعالیه و پیشبرد بحث ایشان بر همان تلقی غیر صدرایی از مسئله ضرورت علی، غلبه نگاه عرفی بر اصولیین مخالف حکمت متعالیه در تحلیل مسئله، تبیین مبانی و منظومه فکری ایشان در نوع تحلیل‌هایی که در مسئله ارائه می‌کنند؛ امری که توسط خودشان صورت نپذیرفته است، بیان اشکالاتی برایشان که در نوع خود سابقه ندارد

همچون نقد قول ایشان به خروج تخصصی فاعل مختار از شمول اصل ضرورت، نقد دیدگاه‌هایی که از مشابهت تعبیر اصولیین حکم به یکی بودن دیدگاهشان با حکمت متعالیه کرده‌اند؛ در نهایتاً این مقاله نشان خواهد داد که اشکالات مبنایی و بنایی مختلف بر دیدگاه میرزای نائینی و تابعانش، حکایت از قوت و جامعیت موضع حکمت متعالیه در این خصوص دارد.

کلیدواژه‌ها: حکمت متعالیه، میرزای نائینی، ضرورت علی، اختیار، طلب و سلطنت.

نحوه فاعلیت خداوند در عالم از نظر ابن سینا

آذر سپهوند*

محمدحسین ایراندوست**

اسماعیل علیخانی***

چکیده

ابن سینا برای اثبات فاعلیت (و یا خالقیت) خداوند که یکی از پرچالش‌ترین مسائل الهیات و فلسفه است، تلاش مضاعفی انجام داده است؛ چه وی در تبیین این مسئله از یک سو با فیلسوفان مشائی- که خود وی نیز از پیروان همین نحله فلسفی است- در نزاع و اختلاف است و از سوی دیگر، گرفتار مشاجره و نفی و انکار شریعت‌مداران در مسئله است. این اختلاف به‌اندازه‌ای است که او بحث «حادث و قدیم» عالم که یکی از مبانی اصلی این مسئله است را مسئله‌ای «جدلی الطرفین» نامیده است، بدین معنی که هم می‌توان در جهت اثبات و هم در جهت ابطال آن برهان اقامه کرد. در نزاع با مشائیان، وی تلاش کرده است تا ازلی بودن ماده را که ارسطوئیان به آن قائل‌اند، ابطال کند و در نتیجه، حدوث عالم را اثبات کند و در تقابل با متکلمان نیز تلاش کرده است تا میان حدوث ذاتی عالم و حدوث زمانی آن تفاوت قائل شود و در ادامه میان قدیم ذاتی و قدیم زمانی فرق قائل شده است و می‌گوید، مانیز همچون متکلمان بر این باوریم که در نظام هستی، تنها یک موجود قدیم ذاتی وجود دارد و آن هم وجود خداست، لیکن بر این باوریم از آنجا که موجودات قدیم زمانی (عقول مفارق) به لحاظ ذات خود، موجود ممکن الوجوداند، داغ معلولیت بر پیشانی‌شان حک شده است و هیچ‌گونه توهم و تصور بی‌نیازی از علت در باره آنها نمی‌رود تا

azarsepah@gmail.com
m.irandoost92@gmail.com
smailalikhani@gmail.com

* دانشجوی دکتری رشته فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی قم
** عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی قم (نویسنده مسئول)
*** عضو هیئت علمی مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

کسی ادعا کند که: اعتقاد به موجودات مجرد ازلی غیر از خدا، ناسازگار با توحید
پروردگار است؛ آنچنانکه متکلمان پنداشته‌اند. این مقاله باروش توصیفی و تحلیلی و با
تمرکز بر متون اصلی ابن سینا نوشته شده است.
کلیدواژه‌ها: ابن سینا، علم عنائی، متکلمان، علت فاعلی، حادث، قدیم، فاعل بالقصد.

تحلیل و نقد دیدگاه جسی پرینز در رد فطری بودن اخلاقیات

بهروز محمدی منفرد*

چکیده

هدف مقاله حاضر دفاع از فطری بودن غالب گزاره‌های اخلاقی است. برای این کار لازم است به ادعا و استدلال‌های مخالفان فطری بودن هنجارهای اخلاقی پاسخ گفته شود. جسی پرینز از جمله فیلسوفان اخلاق است که تلاش کرده است با کمک برخی استدلال‌ها، فطری بودن هنجارهای اخلاقی را نفی کند. فهم رویکرد پرینز مبتنی بر شناخت نوع نگاه وی بر حقیقت فطرت و هنجار اخلاقی و منشأ آن هنجار است. وی معتقد است فنوشیپ روان‌شناختی P زمانی فطری است که از طریق مکانیسم‌های روان‌شناختی مختص به P حاصل شود. وی همچنین هنجارهای اخلاقی را تحت تأثیر عواطف و احساسات می‌داند، البته نه به این معنا که حقایق اخلاقی عین احساسات و عواطف باشند. در این مقاله ضمن تبیین اجمالی دیدگاه پرینز در مورد حقیقت فطرت و منشأ هنجارهای اخلاقی و نفی فطری بودن چنین هنجارهایی، تلاش می‌شود برخی نقدهای وارد بر این رویکرد بیان شود. برای نقد دیدگاه پرینز - به‌ویژه - از دیدگاه سوزان دوبر و کاندرا سری‌پادا استفاده می‌شود. در نهایت به این نتیجه می‌رسیم که فطری بودن غالب هنجارهای اخلاقی قابل دفاع‌تر است، هرچند برخی هنجارهای اخلاقی نیز فطری نیستند.

کلیدواژه‌ها: فطرت اخلاقی، هنجار اخلاقی، احساسات اخلاقی، جسی پرینز.

مقایسه اصول اخلاقی مطرح در قرآن و عهدین

حیدر اسماعیلی *
علی فتح الهی **
الهیار رحمتی ***

چکیده

موضوع اخلاق و اهمیت و نقش آن در سعادت انسان بر کمتر کسی پوشیده و پنهان است به دلیل همین اهمیت و نقش سازنده اخلاق است که همه مکاتب فلسفی اعم از مکاتب الهی و مادی نوعی روش و سبک اخلاقی و فلسفه اخلاق دارند. وجه مشترک این مکاتب این است که فلسفه اخلاق و سبک زندگانی اخلاقی در نظر آنها، متمایز و گاهی متفاوت از زندگانی معنوی و دینی است، این تفاوت در مواردی به حدی است که منجر به جدایی دین از اخلاق شده است، چنانکه در اخلاق ارسطویی و کلاً اخلاق یونانی و اخلاق نزد ماکیاول، کانت و نوع متفکران مغرب زمین مشاهده می شود. لیکن از آنجا که اولاً: جوهر و ذات ادیان الهی یکی و از یک منبع و آبشخور مایه گرفته است و اگر تفاوتی در آنها دیده می شود، ناشی از شریعت است که خود تابع شرایط زمانی و مکانی است و ثانیاً: احکام و دستورات اخلاقی و سبک زندگی اخلاقی با قوانین و احکام دینی در ادیان الهی یکی است و اخلاق جدا و مستقل از دین وجود ندارد؛ بر آن شدیم تا اصول اخلاقی مطرح در ادیان الهی (آیین یهود، مسیحیت و اسلام) را بررسی کنیم و در این پژوهش به نکات ارزنده ای دست یافتیم که حاکی از قرابت و همسویی فرامین اخلاقی در این ادیان الهی است. امید است دیگر پژوهشگران درباره زوایای دیگر ابعاد اخلاقی در ادیان ابراهیمی

h_e1718@yahoo.com
ali.Fathollahi@yahoo.com
rahmati.allahyar@yahoo.com

* دانشجوی دکتری تخصصی ادیان و عرفان، دانشگاه آزاد اسلامی خرم آباد، ایران
** دانشیار گروه ادیان و عرفان، دانشگاه آزاد اسلامی خرم آباد، ایران (نویسنده مسئول)
*** استادیار گروه ادیان و عرفان، دانشگاه آزاد اسلامی خرم آباد، ایران

تحقیق کنند. روش به کار رفته در این مقاله، روش کتابخانه‌ای (یا جمع‌آوری اطلاعات) و بهره بردن از متود توصیفی و تحلیلی است
کلیدواژه‌ها: اخلاق، عهدین، قرآن، ادیان ابراهیمی.

نشریه علمی آینه معرفت
دانشگاه شهید بهشتی، زمستان ۹۹

Scientific Journal of Ayeneh Ma'refat
Shahid Beheshti University

علمی پژوهشی
کد مقاله: ۳۶۷۹۰
صفحات: ۹۱-۱۱۰

کارکرد تجربه دینی در معنادهی به زندگی از دیدگاه ویلیام جیمز

امیر عباس علیزمانی*
میترا عباس زادگان**
جلال پیکانی***

چکیده

هدف از این مقاله بررسی کارکرد تجربه دینی در معنادهی به زندگی از دیدگاه ویلیام جیمز به همراه توصیف و تحلیل نقدهای طرح شده است. وی با گویهر انگاری تجربه دینی آن را شرط لازم و کافی کشف معنا می‌داند. او دین را امری فردی و احساسی می‌داند که با شواهد ذهنی بودن احساسات و خصوصی بودن امر ذهنی، به مطابقت نظر جیمز با علم جدید و اختصاصی شدن تجربه دینی و معنادهی آن پی می‌بریم. همچنین تبیین‌های تجربی جیمز فاقد قطعیت است و ضرورتی در اثبات عقلی آن نمی‌بیند. شواهدی همچون تلاش برای جستجوی معنا توسط همه انسان‌ها و جعل معنا و تقلیل معناداری به هدفمندی نشان می‌دهد که جستجوی معنا اساسی‌ترین نیروی محرکه در زندگی و وجود حس دینی در همه افراد است. نگاه جیمز بیشتر در احساس معنا است تا خود معنا. دیدگاه جیمز به تجربه دینی و معنا تحت تأثیر تفکرات پراگماتیستی ناظر به سودمندی است. کلیدواژه‌ها: تجربه دینی، معنای زندگی، دین، ویلیام جیمز.

amir_alizamani@ut.ac.ir
mytraabbas@yahoo.com
jpaykani@yahoo.com

*عضو هیئت علمی گروه فلسفه دین، دانشگاه تهران، ایران (نویسنده مسئول)
**دانشجوی دکتری تخصصی فلسفه دین، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران
***عضو هیئت علمی گروه فلسفه دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۹۹/۸/۲۵ تاریخ پذیرش: ۹۹/۱۱/۱۵

نشریه علمی آینه معرفت
دانشگاه شهید بهشتی، زمستان ۹۹

Scientific Journal of Ayeneh Ma'refat
Shahid Beheshti University

علمی پژوهشی
کد مقاله: ۳۷۰۹۲
صفحات: ۱۳۲-۱۱۱

اهمیت تاریخی و فلسفی دانشنامه علایی و بی جایگاهی آن در ابن سینا پژوهی معاصر با نگاهی به واپسین چاپ آن

حنیف امین بیدختی *

چکیده

اهمیت فلسفی و تاریخی دانشنامه علایی به طرز خرسندکننده‌ای روشن نشده است. در این نوشته می‌کوشم که از برخی ویژگی‌های فلسفی، ساختاری و تاریخی دانشنامه و جایگاه آن در میان نوشته‌های ابن سینا سخن بگویم. این پرسش را مطرح خواهم کرد که چرا دانشنامه از نظر درونمایه فلسفی هم نوشته‌ای مهم است. در این راستا، ناگزیر به جایگاه تاریخی دانشنامه اشاره خواهم کرد و خاطر نشان می‌کنم که می‌توان از آن به عنوان سنجه‌ای برای شناخت گسترش اندیشه‌های او استفاده کرد. همچنین با پرداختن به اهمیت آموزشی دانشنامه به عنوان نوشتاری جامع در فلسفه سینوی، بر ابن سینا پژوهان به دلیل کم‌توجهی به این نوشتار ارجمند خرده می‌گیرم. خواهم گفت که این کم‌توجهی در واپسین چاپ دانشنامه علایی بازتاب یافته است. چرا که چاپ تازه دانشنامه از سوی انتشارات مولی مشوب به خطایی نابخسودنی است. بغرنجی این خطا را با تکیه بر دیدگاه ابن سینا پیرامون نظریه دانش و آموزش (تعلیم) مستدل می‌کنم. این خطا را شاهدی می‌گیرم بر اینکه دانشنامه چنان که باید مورد پژوهش و مطالعه قرار نگرفته است و جایی در ابن سینا پژوهی معاصر نداشته است. نشان خواهم داد که ویراست تازه اثری است ناکام، که از نظر فلسفی مهم‌ترین نوآوری تعلیمی و ساختاری ابن سینا را ضایع کرده است. ادعا می‌کنم که دانشنامه

* دکتری فلسفه، پژوهشگر پسادکتری، دانشگاه لودویگ ماکسیمیلیان مونیخ، مدرسه فلسفه باستان مونیخ (نویسنده مسئول)
anif.Aminbeidokhti@campus.lmu.de

همچنان نیازمند است به ویراستی انتقادی، با بهره‌گیری از دانش نسخه‌شناسی و براساس نسخه‌های بیشتر.

کلیدواژه‌ها: ابن سینا، دانشنامه‌ی علایی، مقولات، اقسام علم، ترتیب علوم، اصول و مبادی علوم.

بازخوانی پایه گزاره‌های عقل عملی در اندیشه شهید صدر

محمدعلی اسماعیلی*
مهری چنگی آشتیانی**

چکیده

ضرورت بازگشت گزاره‌های مستتج به گزاره‌های پایه و تشخیص آنها در دو حوزه عقل نظری و عملی از گذشته دور کانون بررسی قرار دارد. در این میان شهید سید محمد باقر صدر (۱۳۱۳-۱۳۵۹) به ارزیابی زوایای گوناگون عقل عملی پرداخته و نوآوری‌های فراوانی در این حوزه ارائه نموده که بازشناسی پایه گزاره‌های عقل عملی یکی از آنهاست که جستار حاضر با روش توصیفی تحلیلی بدان می‌پردازد. از رهگذر این جستار مشخص می‌شود که به باور شهید صدر بازگشت گزاره‌های عقل عملی به «حسن عدل» و «قبح ظلم» صحیح نیست و اینها خود تحلیلی‌اند و به مسئله حق و مولویت مولا باز می‌گردند. شهید صدر با تکیه بر واقعی‌انگاری گزاره‌های عقل عملی، پایه آنها را «حق الطاعه» می‌داند. این نظریه از سلسله نارسایی‌هایی رنج می‌برد که شاخص‌ترین آنها ادعای «جریان‌ناپذیری قواعد باب تراحم در حسن و قبح» و «نقد تفسیر حسن و قبح به استحقاق مدح و ذم و تفسیرش به ضرورت اخلاقی» است، چنانکه از دیگر سو، تحلیلی‌انگاری حسن عدل و قبح ظلم از خلط میان شرط صدق موضوع با نحوه حمل محمول بر موضوع سرچشمه گرفته و پایه‌انگاری مولویت مولا برای گزاره‌های عقل عملی نیز از سلسله ناسازگاری‌های درونی و مخالفت با وجدان رنج می‌برد.

کلیدواژه‌ها: عقل عملی، حسن و قبح، حق الطاعه، گزاره‌های پایه، شهید صدر.

A Critical study of Naeini's View on Causal Necessity in the Light of Transcendent Wisdom

Majid Ahsan *

Abstract

Causation and its subsidiaries as causal necessity are among the issues considered by thinkers since antiquity till the present time. Despite its long history, it is still the center of attention and the source of controversies. A wide range of views (including absolutely positive or negative ones) on causal necessity shows its difficulty and importance which necessitate more accurate reflection. In Islamic philosophy, including transcendental wisdom, causal necessity has been accepted as one of the fundamental principles of philosophy. That is why, according to various analyses, its refutation or acceptance has no effect on the acceptance of causal necessity principle itself. On the contrary, some of Islamic Usuliyyin, such as Mirza Naeini and his followers take the view that the result of belief in human will and authority necessitates the denial of causal necessity in the case of free agents. While accepting causal necessity and the principle that “al-Shay-u Ma Lam Yajib Lam Yujad” (the thing that is not obligatory is not existent), these thinkers have considered its allocation and specialization; and therefore, have reduced this rule to obligatory natural causes. The present article is an attempt to

* Imam Sadiq University

ahsan.majid62@gmail.com

Reception date: 99/2/25

Acceptance date: 99/10/8

study these two opposing positions comparatively. The conclusion is that Mirza Naeini and his followers seem to be not aware of the principles of transcendental wisdom as they advance their discussion according to their non-Sadraian view of Causal necessity. This shows the dominance of customary view among Usuliyyin which is inconsistent with the transcendental wisdom in analyzing the issue, explaining their principles and thought system and in their type of analyses which are borrowed and not original. The paper is a critique of their claim that free agents are not subject to the necessity principle, and their claim that their views are similar to the views of transcendental wisdom. Finally, this paper shows that the various fundamental and structural objections to Mirza Naeini and his followers indicate the strength and comprehensiveness of the position of transcendental wisdom.

Key Terms: *transcendental wisdom, Mirza Naeini, causal necessity, free will.*

Divine Agency in the World from Ibn Sina's Perspective

Azar Sepahvand*
Mohammad Hossein Irandoost**
Ismail Alikhani***

Abstract

Ibn Sina made extra efforts to prove divine agency, as one of the most challenging issues in theology and philosophy. In his explanation, he is, on the one hand, in conflict with the Peripatetic philosophers considering the fact that he himself is a follower of the same philosophical school and on the other hand he is engaged in controversy and denial of the Shari'a law concerning this issue. He considers the issue of the world being "created or eternal", as one of the main foundations of this issue, "controversial", implying that there are arguments for and against it. In his debate with the peripatetic philosophers, he refutes the primordality of matter as believed by the Aristotelians and, consequently, proves the temporality of the universe. In his opposition to the theologians, he has tried to distinguish between the intrinsic occurrence of the universe and its temporal occurrence. He states that, like theologians, he believes that there is only one ancient intrinsic being, that is, God. Since eternal existents by virtue of time (different minds) are, in essence, possible

* Islamic Azad University Qom Branch

azarsepah@gmail.com

** Islamic Azad University Qom Branch

m.irandoost92@gmail.com

*** Iranian Research Institute of Philosophy

smaialikhani@gmail.com

beings and by necessity contingent. There should be no illusion that they are not free of an antecedent cause. To claim, like theologians, that there are eternal existents other than God is incompatible with divine unity. The present study adopted a descriptive analytical method with a focus on Ibn Sina's original texts.

Key Terms: *Ibn Sina, creative foreknowledge, theologians, agentive cause, created, sternal, intentional agent.*

Analyzing and Criticizing Jesse Prinz's Point of View on Instinctive Nature of Morality

Behrouz Muhammadi Munfared*

Abstract

The present article is aimed to support the instinctive nature of morality. To this end it is necessary to respond to the arguments made by the opponents. Jesse Prinz, a Professor of philosophy, has tried to deny the innateness of moral norms with the help of some arguments. Understanding Prinz's approach is based on an awareness of the way he looks at the truth and nature of the moral norms and their origins. He believes that the psychological phenotype of P is innate when it is achieved by P-specific psychological mechanisms. He also considers moral norms to be influenced by emotions. The present study seeks to defend the innate nature of morality by responding to Prinz's arguments through a brief explanation of his view on the true nature and the origin of moral norms and the denial of the instinctiveness of such norms and levelling some criticisms against them. The critique draws on Susan Dwyer and Chandra Sripada views on this issue. The conclusion is that the innate nature of most moral norms is more defensible, although some moral norms are not innate.

KeyTerms: *innateness of morality, moral norm, moral feelings, Jesse Prinz.*

* University of Tehran

muhammadimunfared@ut.ac.ir

Reception date: 99/2/9

Acceptance date: 99/10/2

A Comparative Study of Moral Principles in the Qur'an and the Testaments

Heydar Esmaeili*

Ali Fathollahi**

Allahyar Rahmati***

Abstract

One cannot ignore the importance of morality and its role in human happiness. It is because of its importance and the constructive role it plays in human life that both divine and materialistic schools of philosophy have some sort of moral style and philosophy of morality. The shared aspect of these schools of philosophy is that they consider ethics and the style of moral life as distinct and sometimes different from the spiritual and religious life. In some cases, the difference is so great that it has led to the separation of religion from morality, as is the case with Aristotelian ethics and Greek ethics as represented by western thinkers like Kant and Machiavelli. As all divine religions share the same essence and are originated from the same source, and if they vary, the difference is due to the divine law which is subject to temporal and spatial conditions. Moreover, life style is consistent with the divine law and rules of divine religions and there is no morality without religion. These are the reasons why we decided to study the moral principles of the divine religions

* Islamic Azad University Khorramabad Brach

h_e1718@yahoo.com

** Islamic Azad University Khorramabad Brach

ali.Fathollahi@yahoo.com

*** Islamic Azad University Khorramabad Brach

rahmati.allahyar@yahoo.com

Reception date: 99/9/16

Acceptance date: 99/10/1

(Judaism, Christianity and Islam). The outcomes of the study are very interesting as they evidence the closeness and alignment of moral precepts in all divine religions. It is hoped that other scholars would explore other ethical aspects of the Abrahamic religions. The present study adopted a descriptive analytical method using library resources.

Key Terms: *ethics, covenants, Quran, Abrahamic religions.*

The Function of Religious Experience in Giving Meaning to Life from William James' Point of View

Amirabbas Alizamani*

Mitra Abbaszadegan**

Jalal Paykani***

Abstract

The purpose of this study is to investigate the function of religious experience in making sense of life from William James' point of view along with the description and analysis of the critiques. He considers the religious experience as a necessary and sufficient condition for discovering meaning. He considers religion as something individual. With the evidence he provides for the subjectivity of emotions and the privacy of the mental life, we find out that James' views correspond with the new science and the specificity of religious experience and its meaning. Also, James' empirical explanations are uncertain and he does not see the need to prove it rationally. Empirical explanations such as search for meaning by all human beings and the falsification of meaning and the reduction of meaning to purpose indicate that the search for meaning is the most fundamental driving force in life and the reason for man's religious sense. James looks more at the sense of meaning than the meaning itself. James' view of religious experience and meaning is influenced by pragmatic thinking about utility.

Key Terms: *religious experience, meaning of life, religion, William James.*

* University of Tehran

** Payame Noor University

** Payame Noor University

amir_alizamani@ut.ac.ir

mytraabbas@yahoo.com

jpaykani@yahoo.com

The Historical and Philosophical Significance of Avicenna's Dānešnāmeḥ-ye 'Alāyī and its position in the Contemporary Avicenna Scholarship

Hanif Amin Beidokhti*

Abstract

I examine the philosophical and historical merits of Avicenna's Dānešnāmeḥ-ye 'Alāyī. With this aim, I briefly discuss the structural characteristics of the Dānešnāmeḥ and situate it within Avicenna's oeuvre in respect to his other summae. I argue that in the Dānešnāmeḥ Avicenna takes serious steps towards the ideal order and pedagogical sequence of the philosophical sciences, the foundation of which he has laid in the Kitāb al-Šifā'. For supporting this claim, I concentrate on Dānešnāmeḥ's expositions of the two doctrines of the categories and body and show how the development of Avicenna's views on them reaches its climax in the Dānešnāmeḥ. Arguing for the significance of Dānešnāmeḥ as a comprehensive summa and its constructive role in the post-Avicennan tradition, I will draw attention to its neglect and marginalization by contemporary scholarship, and suggest reasons for this regrettable underestimation. I provide an overview of the editorial genealogy of the Dānešnāmeḥ, and then relying on the previous discussions, reason that

* Ludwig-Maximilians-Universität München, Munich School of Ancient Philosophy (MUSAΦ)
Hanif.Aminbeidokhti@campus.lmu.de

Mawlā's earnest edition of it is informed by a major structural error which has entirely ruined one of its most significant philosophical innovations, and is consequently unusable for research purposes. I conclude my piece by suggesting that the *Dānešnāmeḥ* still stands in need of a new critical edition based on sounder editing techniques, and informed by consideration of a wider range of manuscripts. If we are to gain a more comprehensive picture of the development of Avicenna's philosophy, I urge the scholarly community to pay this work the careful attention that it deserves.

Key Terms : *Avicenna, Dānešnāmeḥ-ye 'Alāyī, categories, divisions of Science, order of sciences, principles of Sciences.*

A New Reading of the Basis of Practical Intellect Propositions in Shahid Sadr's Thought Tradition

Mohammad Ali Ismaili ^{*}
Mehri Changi Ashtiani ^{**}

Abstract

The necessity of moving from derived propositions to basic ones and distinguishing them in the two fields of theoretical and practical intellect has been the subject of study since antiquity. Shahid Seyyed Mohammad Baqer Sadr (1934-1980), using the theological tradition and principles of his predecessors, made an appraisal of the different aspects of practical intellect which led to various innovations in the field, one of which, as the focus of the present study, is the basis of practical intellect propositions. Using a descriptive-analytic method, the present study demonstrates that Shahid Sadr does not approve of turning back from practical intellect propositions to the two propositions of "good nature of justice" and "ugliness of oppression". He believes that these two propositions are analytical and attributable to the issue of the right and authority of the master. Relying on the truth value of practical intellect propositions, Shahid Sadr considers their basis to be "the right of obedience" and considers it as the basis of the inherent devotion of the true master, including all possible ethical duties. This theory has some shortcomings

^{*} Mustafa International University

mali.esm91@yahoo.com

^{**} Shariaty Technical College

mehrichangi@yahoo.com

that are being addressed in the present study. The innovation of the present study, on the one hand, is the inference and interpretation made of Shahid Sadr's point of view, and on the other hand, is the evaluation and explanation of its strengths and weaknesses.

Key Terms: *practical intellect, good and evil, right of obedience, basic propositions, Shahid Sadr.*